

Skonnertbriggen "Ida" af Thisted

Af ROBERT SVALGAARD

BLANDT DE MANGE Thisted-skibe, der i tidens løb har pløjet bølgerne, er skonnertbriggen "Ida" et af de, der nåede videst omkring i verden. "Ida" var hjemmehørende her i byen i årene fra 1869 til 1883.

Det begyndte med en annonce

Den 21. januar 1869 kunne man i Thisted Amtsavis læse følgende annonce, hvis indhold blev studeret og drøftet i kredse i Thisted, der havde forbindelse med søfart:

"Nyt skib ti/salg

En under Bygning værende Klipperskonnert, paa circa 162 Register Tons, som vil være færdig til at løbe i Vandet i næste Maaned, kan underhaanden faaes tilkjøbs paa billige Betingelser, naar man derom henvender sig til Undertegnede.

Skibet, der erholder 1ste Klasse med Stjerne paa 9 Aar i fransk Lloyds, vil blive meget hurtigseilende samt tillige en udmærket Lastdrager, og kommer kun 10½ Fod med fuldt Last.

Aalborg, den 4de Januar 1869.

C. T. Vang".

Hvad kom der så ud af drøftelserne? De førte til dannelsen af et interessentskab, men hele den nødvendige kapital til købet blev imidlertid ikke tegnet i Thisted, idet også enkelte Ålborg-borgere kom ind i billedet som parthavere.

Efter forhandlinger med skibsbygmester Vang enedes man i februar måned 1869 om køb af skibet for en sum af 14.700 rigsdaler, der fremskaffedes ved at følgende personer overtog de ud for hver anførte parter i skibet:

Lærer P. H. Helles, Thisted.....	3/42
Grosserer C. Jacobsen, Thisted.....	4/42
Jernstøber V. Bonne, Thisted.....	4/42
Skibsfører C. W. Nielsen, Thisted.....	4/42
Slagter C. Bailhausen, Thisted.....	4/42
Skræder V. Larsen, Thisted.....	2/42
Fuldmægtig P. Lindholm, Thisted.....	1/42
Postfører L. Carstensen, Thisted.....	1/42
Proprietær A. Dessauer, Thisted.....	2/42
Proprietær P. Hagensen, Ullerupgård	2/42
Gårdejer J. Mikkelsen, Kaastrup	2/42
Gårdejer P. Overgaard, Kaastrup.....	2/42
Gårdejer N. C. Klemmensen, Korsø.....	1/42
Gårdejer P. Klemmensen, Korsø.....	1/42
Skibsbygmester C. T. Vang.....	4/42
Fuldmægtig C. Vallentin	2/42
Fotograf H. Tønnies	2/42
Kobbersmedemester Hvilsom.....	1/42
alle Ålborg	
Ialt	42/42

Skibsbygmesterens anpart i skibet (4/42) blev senere overtaget af følgende Thisted-borgere:

Postfører L. Carstensen..... 1/42

Lærer P. H. Helles.....	1/42
Fuldmægtig P. Lindholm.....	1/42
Havnefoged J. Kløvborg	1/42

Herefter var de 37/42 dele af skibet på Thisted-hænder - fordelt på en række af byens og egnens kendte mænd, hvoraf flere var medejere af andre af byens skibe.

Færdiggørelsen af nybygningen på værftet i Ålborg skred frem, og søndag den 21. marts 1869 oprandt så det øjeblik, hvor den skulle løbe af stabelen. Skibet fik ved dåben navnet "Ida". Hvem skibet er opkaldt efter vides ikke, men man gætter næppe forkert ved at antage, at det blev opkaldt efter fru jernstøber Bonne.

"Ida" var ikke bestemt til fart i de hjemlige farvande. Som så mange danske sejlskibe kom hun ud på langfart, og kunne man i dag have siddet og bladet i skibets logbog, ville den have kunnet berette om mange spændende rejser.

Denne kilde til viden eksisterer imidlertid ikke, men heldigvis kan der i de gamle årgange af Thisted Amtsavis findes en del notitser om skibets rejser, og gennem disse vil vi forsøge at følge skibet i de 14 år, det var hjemmehørende i Thisted. Forinden vi går videre, vil det måske være på sin plads at nævne, at "Ida" efter vore dages målestok ikke var noget stort skib - kun 175,52 tons.

I Sydamerika og Vestindien

Den første omtale af "Ida" går ud på, at hun den 13. februar 1870 ligger i Montevideo ved La Plataflodens mundning, idet hun var kommet hertil efter en rejse på 54 døgn fra London.

I september måned samme år lå "Ida" atter på Montevideos red for denne gang at afgå til England med en ladning huder, der var indladet i Concepcion, der ligger oppe ad La Plata-floden.

Endnu en gang er skibet på disse breddegrader, idet det den 6. februar 1871 når til Rio Grande do Sul efter at have været 42 døgn undervejs fra Liverpool.

Året efter - i 1872 - er "Ida" atter i Rio Grande do Sul efter at have været 67 døgn undervejs fra Hamburg.

Den 30. april 1871 afgår "Ida" fra Rio de Janeiro med en ladning kaffe destineret til Falmouth i den engelske kanal for ordre. Ved ankomsten hertil får kaptajn Nielsen ordre til at gå videre til Le Havre med lasten for at losse der.

Først i november måned 1871 afgik skibet fra Newcastle bestemt for Guadeloupe i Vestindien, og efter 39 døgn nåede "Ida" velbeholden til bestemmelsesstedet. Den 24. februar 1872 gik turen tilbage over atlanten til Europa, idet hun forlod Jaunel på Haiti med en ladning kaffe bestemt til Altona.

Det blev imidlertid en dramatisk tur. Den 24. marts væltede en styrtsø ind over agterskibet, og på et øjeblik var ifølge avisen rundhus, rat, kahytstrappe, kompasshus med kompas og noget af ruffet med mandskabets tøj og køjer skyllet væk. Skibets malerkiste samt andre grej var ligeledes borte.

Om bord så det således ikke hyggeligt ud med 2 fod vand i kahytten, idet skyllytet var blevet slået til side.

Endelig var 3 af sejlene revet itu, men det var altsammen skader, der kunne repareres.

Da søen brød ind over skibet, havde kaptajn og mandskab forsøgt at holde sig fast for ikke at blive skyllet overbord, men desværre lykkedes det ikke for dem alle. Den matros, der stod til rors, blev slået bevidstløs og skyllet overbord, og næsten samtidig gled også hans skibskiste med alle hans ejendele fra ruffet ud over lønningen i styrbords side.

I havareret tilstand og med flaget på halv nåede "Ida" endelig ind til Falmouth, hvor den fik nogle dages ophold på grund af synsforretning og foreløbig reparation, og den 13. april ankom skibet til bestemmelsesstedet Altona.

Men vi vender igen blikket mod Sydamerika. Den 3. april 1873 ankommer "Ida" til Demerara (Georgetown) i British Guinea. Rejsens udgangspunkt var Liverpool, og turen havde varet 32 døgn. Fra Demerara gik rejsen videre til det indre af den mexikanske havbugt for at laste mahognitræ til Liverpool, som nåedes den 2. juli 1873.

Året efter er "Ida" igen i Vestindien, idet hun den 20. marts 1874 ankommer til St. Francois på Guadeloupe. Herfra går turen til Frankrig, og efter 32 døgn i søen når skibet til St. Nazaire ved Loire, hvor skibet imidlertid må afvente bugserhjælp til Nantes.

Sidst på året 1876 stævner "Ida" fra London mod San Juan på Porto Rico. Denne rejse varer 54 døgn med ankomst den 17. december 1876. Herfra går turen til Laguna de Terminus (Lagos de Terminos), hvor "Ida" indtager en ladning træ, og den 18. februar 1877 sættes kursen mod Europa, og som flere gange tidligere er destinationen Falmouth for ordre. I dette tilfælde er lossehavnen Hamborg.

Nu er det slut med rejserne til Sydamerika og Vestindien, og vi vender derfor blikket mod en anden verdensdel.

Afrika

I juni 1874 afsejlede "Ida" fra St. Nazaire til Sierra Leone i ballast og nåede bestemmelsesstedet den 5. juli 1874. Den 3. september 1874 var "Ida" igen tilbage i Loire-mundingen ventende på bugserhjælp op til Nantes. Lasten på denne tur har utvivlsomt været kævler.

Ved en tidligere lejlighed havde "Ida" været i Afrika idet skibet gør en rejse fra Mazagan i Marokko til London hvortil "Ida" ankommer den 5. januar 1874 og melder alt vel ombord.

Middelhavet

Vi rykker imidlertid nærmere mod de europæiske farvande. Dampskibene pressede langsomt men sikkert sejlskibene ud fra den oversøiske fart. Fra aviserne kender vi 2 rejser på Middelhavet. Den første er i 1876. Den 24. marts dette år ankom "Ida" til Lissabon fra Rio de Janeiro. Lissabon anløbes kun for ordre, og turen går videre mod lossehavnen Marseille.

På dette tidspunkt var der mange fragtsøgende skibe i Marseilles havn, og situationens alvor beskrives let gennem den beretning, som kaptajnen på "Ida" sendte hjem til rederiet i Thisted: "I Marseille ligger 400 skibe ledige uden udsigt til fragt".

Det var ikke hyggelige udsigter, men heldet var med vort gode skib. Det lykkedes at få en fragt nordover. Det blev til en ladning stykgods fra Marseille til St. Petersborg,

som nåedes på 47 dage. Herfra går rejsen til London med en ladning hvede.

Anden gang "Ida" er på Middelhavet er i 1879. Rejsen gik da fra Boness i Skotland til Messina med en ladning kul en tur, der varede fra 3. juni til 13. juli. Videre gik det til Mytilene, hvor "Ida" samme år ligger sejlklar den 28. august bestemt for Rotterdam med en ladning olie - formentlig olivenolie.

i andre farvande

Det gik imidlertid "Ida" som de hundreder af sejlskibe, der dengang viste de danske farver rundt i verden. Sejlene kunne ikke klare konkurrencen med dampen. Denne udvikling medførte, at "Ida" som så mange andre måtte søge fragter på mere hjemlige strøg.

Den periode i skibets sejlads, der nu skal beskrives, er årene fra 1879 til 1883, da skibet blev solgt, idet der dog medtages rejser i europæiske farvande forud for denne periode.

Vi begynder i Finland, hvor "Ida" lastede i Åbo til England med ankomst til Gravesend den 22. september 1874 og fortsatte til lossehavnen Clouchester. Her måtte skibet ligge på turn for at blive losset, idet der var 50 skibe forud for "Ida".

Herfra gik rejsen til Cardiff for at laste jernbaneskiner til Danmark. Det var på den tid, hvor man var ved at anlægge bane tværs over Jylland til Esbjerg, hvortil "Ida" var destineret. Ankomsten til Esbjerg fandt sted den 21. november 1874.

Året efter - i marts måned 1875 - da "Ida" forlod havnen i Esbjerg var uheldet ude. Den 3. marts stod skibet havnen ud, men ved udløbet af forhavnen stødte skibet på en undervandshindring.

Der var lods ombord, og da han efter 9 timers venten ved Skallingen erklærede "Ida" for sødygtig, gik man til havs med kurs mod England, men allerede næste dag var det galt. Mandskabet var udmattet af den evindelige pumpning, idet skibet viste sig at være læk, og forlangte, at kaptajnen skulle vende om.

Kaptajn Nielsen regnede imidlertid med at kunne nå frem til bestemmelsesstedet, men 7 mil ud for Horns rev blev søen dog så kraftig, at det overvejedes at forlade skibet, der nu havde 14 tommer vand i rummet. Man valgte dog at prøve at nå tilbage til Esbjerg, hvilket lykkedes den 6. marts.

Man gættede først på, at skibet var stødt på en pæl, men det viste sig at være en stor sten, som straks blev afmærket med en bøjle. Da stenen senere blev fjernet, blev den målt til 7 fod i længden og 3 fod i bredden.

"Ida" så ikke godt ud efter kollisionen med stenen, idet det viste sig, at stævnen og den forreste del af kølen var beskadiget - en skade, der vurderedes til 940 rigsdaler, hvilket beløb rederiet og assurandøren i forening ville søge dækket ved sagsanlæg mod Marineministeriet på grund af, at der ikke var foretaget nogen afmærkning af den undersøiske forhindring i havnen.

Reparationen af "Ida" sinkedes af, at der manglede de fornødne faciliteter for reparation af skibe samt af, at materialerne hertil først måtte fremskaffes udenbys. Alt får dog en ende, og det fik denne reparation også. Den 1. maj 1875 stod "Ida" igen ud fra Esbjerg, og denne gang med kurs mod Leith, som nåedes den 6. maj. Her lastedes kul til Trondhjem - ankomst den 25. maj.

Videre nordover gik det i ballast mod Arkhangelsk for at laste havre. Ankomsten her fandt sted den 25. juni, og efter endt indladning var skibet i London den 7. august. Fra denne rejse højt mod nord gik turen, som det tidligere er nævnt, langt mod syd til Rio de Janeiro - en besværlig rejse - ankomst den 9. september 1875.

Vi skal imidlertid blive i europæiske farvande. 6. august 1877 er "Ida" i Wisbech i England, og 11. september samme år i St. Petersborg. Her fik man fragt til Newhaven ved den engelske kanal. Den 25. oktober forlod skibet Helsingør og kom ud i en storm, så en del af skanseklædningen manglede, da skibet nåede frem, og tillige var en del af sejlene hårdt medtaget. Ud for Deal - nord for Dover - lå man til ankers under den hårde storm den 24. november. "Ida"s ankre holdt, hvorimod flere andre skibe mistede ankrene og drev på land trækkende andre skibe med sig, da de kom i drift. Endelig den 27. november nåedes bestemmelsesstedet Newhaven efter en begivenhedsrig rejse.

Vi går nu ind i året 1878. Første rejse her er Newcastle - Århus. Lasten omtales ikke, men kan vel næppe have været anden end kul. Fra Århus i ballast til Reval med ankomst hertil den 18. april. 7 dage senere var "Ida" tillastet med byg og havre bestemt til London. Hertil nåede man den 12. maj, men måtte vente på bugserhjælp, der var nødvendig på grund af den vestlige storm, så først 6 dage senere var skibet fortøjet på sin losseplads.

Nok engang skulle "Ida" op til Arkhangelsk. Der var mange fragtsøgende skibe i London, men det lykkedes at få en kornlast fra Arkhangelsk, og den 26. juni forlod skibet London. På rejsen tilbage anløb man Leith for ordre, og den 31. august var "Ida" tilbage i London med en ladning havre.

Atter gik turen til St. Petersborg med afsejling den 14. september og ankomst den 29. samme måned. Returfragten fra Rusland var en ladning knuste ben bestemt til Aberdeen. Skibet forlod St. Petersborg den 5. november 1878 og ankom til Baltichaven den 10. og måtte tillige med andre skibe afvente en bedre vind, og endelig den 2. december nåedes rejsens mål, Aberdeen.

Den 26. december 1878 var "Ida" i nærheden af de hjemlige strande, idet skibet da indkom ved Hals på rejse fra Charlestown med en ladning kul. Lossehavnen har formentlig været Ålborg. Thisted har det ikke været, for aviserne omtaler ikke skibet i de næsten daglige fortegnelser over skibe, der har klareret ved toldstedet.

11879 var skibet - som foran berettet - på Middelhavet, men af rejser i nordeuropæiske farvande kan nævnes en rejse fra Rotterdam til Libau. I Østersøen blev "Ida" den 14. november overrasket af en stærk nordøstlig snestorm, hvorunder skibet mistede sin storbåd.

Den 4. december 1879 afgang fra Libau med en ladning til Gent. På denne tur nåedes Terneuzen i Holland den 3. januar 1880. Her var der imidlertid ishindringer, og ca. 300 skibe ventede her - mange havde ligget der i 6 uger. På turen til Terneuzen havde stormen 2 gange drevet "Ida" bort fra indsejlingen til Vlissingen og nordover mod den engelske kyst.

I Terneuzen var man ved "Ida"s ankomst begyndt at bryde isen ved hjælp af en damper, og snart fik man lods ombord op til Gent.

Senere - i februar måned - fik skibet igen en besværlig rejse. Den 4. februar 1880 gik man fra Charlestown til

Køge med en ladning kul. Det trak op til uvejr, og på grund af modvind måtte skibet ligge underdrejet i Hornbæk-bugten i ca. 10 dage, inden man nåede til Køge.

Hvad skete der videre i året 1880? Fra Køge til Falkenberg for at laste battens (trælast) til London med ankomst hertil den 28. marts. Videre med cement til Libau (17. til 25. april), og fra Libau den 9. maj med en ladning havre samt hampefrø til Caen, som nåedes den 29. maj.

Nu er der et spring i vor viden om skibets fart, men aviserne beretter, at skibet i vinteren 1880-1881 havde ligget i Kolding, som "Ida" forlod den 16. april 1881. En måned senere ankomst til Allva med en ladning props fra Falkenberg. I Allva var der mange skibe, der ventede på losning, så der gik nogen tid, før "Ida" blev udlosset.

For året 1882 er det småt med oplysninger, men følgende kan dog noteres. Ankomst til Hull den 20. januar. 9 dage senere i Plymouth med en ladning kul. Den 1. marts afgang fra Charlestown med en ladning pibeler til Stettin, som nåedes den 12. samme måned.

Den næste rejse er trælast fra Stettin til Caen (5. april til 17. april). Så igen tilbage efter trælast. Denne gang indladning i Tunadal i Sundswall-distriktet og losning i Courseulles sur Mer med ankomst hertil den 29. juni.

Endnu en rejse til Frankrig med trælast. Den 2. august tillastet i Hernøsand med tømmer, og efter en stormfuld rejse når "Ida" den 12. september atter til Courseulles sur Mer.

Sidste beretning fra året 1882 fortæller, at skibet den 1. november er ankommen til Kalundborg. Vi er nu nået frem til 1883. Aviserne indeholder ingen meddelelser om skibets rejser, men den 22. februar anfører Thisted Amtsavis, at skibet er blevet solgt til et rederi i Svendborg for 12.000 kr.

Rederi og førere

Desværre eksisterer der i dag ingen papirer vedrørende partederiet "Ida"s virksomhed, ingen regnskaber m. v. Mange meddelelser gik i årenes løb hjem til rederiet fra førerne af "Ida", men heller intet heraf er bevaret.

Et lille indblik i rederiets forhold kan dog fås gennem de årlige indkaldelser til generalforsamlinger. Disse blev afholdt på hotel "Aalborg" i Thisted. Indkaldelserne omtaler fremlæggelse af regnskab, valg af 2 direktører og en regnskabsfører etc. To gange nævnes, at vigtige forhandlingsgenstande vil blive fremlagt, hvorfor alle aktionærer anmodes om at give møde.

I december 1882 indkaldes atter til generalforsamling, og det fremgik af bekendtgørelsen, at der skal forhandles om skibets salg, da der er fremkommen en solid køber samt om skibets dokumenter, klassifikation m. v., og som allerede nævnt fandt salget sted.

Det vil imidlertid være på sin plads at nævne de 2 mænd, der har været førere af "Ida".

Carl Wilhelm Nielsen, der også var parthaver i skibet, er født i Hals den 14. februar 1834. Han erhvervede borgerbrev som skipper i Ålborg den 13. februar 1861. Han blev herefter ansat som skipper hos grosserer Chr. Jacobsen i Thisted - først på skonnerten "Christine Marie" og senere på briggen "William & Jane".

Da "Ida" blev bygget, blev han fører af denne og fratrådte som fører i 1877, hvorefter han overtog Dragsbæk bryggeri og maltfabrik, Thisted.

Hans efterfølger blev A. Madsen, der var hjemmehørende i Ålborg. Madsen tiltrådte som fører i Hamburg den 2. maj 1877 og fratrådte ved skibets salg.

Den kontrakt, der blev indgået mellem rederi og fører ved Madsens tiltrædelse, forefindes, og det fremgår af denne, at Madsens løn var 60 kr. månedlig - regnet fra den dag, da skibets udrustning påbegyndes, indtil den dag, da skibet bliver lagt op. Herudover tilkom der ham 5 % kaplak - eller ca. 880 kr. - af bruttofragten. Det anføres videre, at han ikke havde ret til føringsgods eller gratifikation.

Som nævnt var "Ida" blevet solgt til Svendborg, og i de sidste linier vil vi forsøge at følge skibets videre skæbne.

Hjemsted i Svendborg - under fremmed flag

"Ida" blev solgt til et partrederi med skibsreder Hans Iversen, Skårupør pr. Svendborg, som bestyrende reder. Salget medførte, at "Ida" skiftede navn til "Freia" og hjemsted til Svendborg.

Under dette navn sejlede skibet under dansk flag i 12 år endnu, indtil det i 1895 solgtes til udlandet. Ved skøde af 9. maj 1895 afhændedes "Freia" til skibsfører O. Persson i Limhamn, men skibet blev dog ikke under svensk flag.

Den 22. juni 1896 fandt der et nyt flagskifte sted, og denne gang til finsk. Køberen var købmand Ludvig Långfors i Rauma.

Vi er nu ved at nærme os slutningen på beretningen om skonnertbriggen "Ida" ("Freia"). Skibet var i oktober måned 1907 undervejs fra Viborg i Finland til Laboe ved

Kiel med en ladning træ. Det var østlig storm med tåge, da skibet befandt sig i nærheden af Bornholm.

Skibets fører, kaptajn Ekroth, mente, at han i en klaring i vejret havde fået pejling af Utklippan den 9. oktober om eftermiddagen. Om natten observerede man ombord et fyrblink, som man antog var fra fyret på Sandhammeren, men det var imidlertid Kristiansø, og kl. 5 om morgenen den 10. oktober 1907 stødte skibet på et skær ca. 300 meter fra land ud for Melsted på Bornholm.

Redningsmandskabet fra Gudhjem kom til stede med raketapparat, og efter at have opnået forbindelse med skibet blev mandskabet, 6 mand, bjerget i land i redningsstolen, hvorimod kaptajnen, der forlod "Freia" i skibsbåden, blev bjerget ved, at redningsmandskabet med fare for livet gik ud på de grundede skær og ledede båden fri af disse.

"Freia" blev vragskib, og hermed ender beretninger om det gode skib "Ida" ("Freia").

Kilder:

1. Arkivmateriale fra Distriktskontoret for skibsregistrering i Thisted.
2. Oplysninger modtaget fra Distriktskontoret for skibsregistrering i Svendborg, Rigsarkivet, København, Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, forfatteren F. Holm-Petersen, Søfartssamlingerne, Troense, samt toldforvalter E. Eriksson, Ranma.
3. Thisted Amtsavis, årgangene 1869-1883.
4. Dansk søulykkes statistik for året 1907.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1969, side 186-198).